

‘Je kunt wel het gevecht aangaan tégen iets, maar misschien moet je het gevecht aangaan vóór iets’

Donderdag 24 februari vormde voor de Werkplaats Sociaal Domein Zuid-Holland Zuid het startschot voor het eerste kenniscafé van 2022. Ditmaal georganiseerd door vier deeltijd studenten Social work. Hoe autonoom kun je nu als sociaal professional je werk doen? Dit thema stond deze middag centraal. Ongeveer 35 deelnemers bestaand uit docenten, studenten, onderzoekers en professionals uit het werkveld dachten vanuit hun expertise en ervaringen mee over dit onderwerp. Bijzonder was dat twee klassen Social Work (een van Inholland, een van Hogeschool Rotterdam) dit Kenniscafé live inzetten als vervanging van de les. Deze kennisdeling en ervaringsuitwisselingen leidden weer – zoals in ieder Kenniscafé – tot bruikbare handvatten voor de (toekomstige) sociale professionals.

Mirjam Karsten startte als procesbegeleider met de vraag wat de aanwezigen had getriggerd om deel te nemen aan dit kenniscafé. De respons was uiteenlopend: ‘perspectief verbreden’, ‘samenwerking beter snappen’, ‘leren van ervaring’, ‘mijn diploma halen’, ‘nieuwsgierigheid’, ‘kennis vergroten voor mijn werkveld’, ‘ik mis nu autonomie in mijn organisatie’. Kortom, genoeg redenen om hierover van gedachten te wisselen. Bijzonder van dit kenniscafé is dat het is georganiseerd door Aleksandra, Brenda, Ewelina en Jeanette, vier sociaal professionals die naast hun werk de deeltijd Social work volgen bij Hogeschool Rotterdam.

Wat te doen?

Aleksandra Sendula (deeltijdstudent Social work en werkzaam bij Stichting Aafje) vertelt wat zij merkt in haar praktijk. “Wij hadden een cliënt die de afgelopen vier jaar gebruikmaakte van onze behandeling vanuit de Zorgverzekeringswet. Toen zijn traject afgelopen was wilde hij graag gebruik blijven maken van onze dagbesteding. Vanuit de Wmo in Schiedam kreeg hij een indicatie, maar omdat Aafje geen samenwerkingscontract met de gemeente Schiedam heeft mocht hij bij ons niet naar de dagbesteding. Moet je het dan hierbij laten? Navraag bij zijn familie wees uit dat hij heel graag bij ons wilde blijven. We wilden toen op zoek naar alternatieven, maar hoeveel ruimte heb je hiervoor binnen de geldende beleidskaders? Via de Mentimeter wordt de vraag gesteld welke strategieën professionals gebruiken om ruimte te maken. De antwoorden wijzen uit dat de meerderheid van de deelnemers weleens een probleem van een cliënt overdrijft om hulpverlening eerder op gang te krijgen. Een ander deel eist niet te verantwoorden tijd op voor relationeel contact. Vervolgens gaan de deelnemers in groepjes uiteen waarin men vanuit de eigen ervaring nadenkt over mogelijke veranderingen zoals verminderde bureaucratie, je eigen attitude of afwijken van de regels die kunnen leiden naar meer professionele vrijheid.

Meerdere belangen dienen; samenleving, organisatie, cliënt

Nurcan Yilmaz werkt al twaalf jaar in de psychiatrie. “Ik zoek altijd naar de beste oplossing voor de patiënt, maar heb altijd met wet- en regelgeving te maken. Je hebt te maken met organisatiebelang, de Wmo enz. Ik probeer het op diverse niveaus onder de aandacht te brengen en dat is een hele uitdaging. Hoeveel ruimte krijg je als maatschappelijk werker in een systeem waarin de financiering vooral gericht is op ‘artsen’? Wij kijken nu eenmaal wat breder en dat sluit niet altijd aan op het belang van de organisatie.” Yilmaz durft die ruimte te nemen, maar krijgt hem niet altijd. “Je moet je telkens opnieuw positioneren om die autonomie maar in stand te houden. Voor mij de reden om vandaag mee te doen; kijken hoe anderen hiermee omgaan.”

Om het beste voor je cliënten te kunnen doen moet je soms creatief met registratie omgaan. Onderzoeker en trainer Marte Wachter pleit voor het aangaan van de dialoog over de rol van de manager hierin. “Soms zijn ze heel strak en kunnen ze negatief reageren wanneer er wordt afgeweken van de regels. Ik wil juist de dialoog hierover aangaan. Als je afwijkt, hoe kunnen we er dan mee omgaan binnen de organisatie? Aan wie meld je dat? En op welke gronden?” Yilmaz vult aan dat het management vaak onvoldoende kennis heeft en ad hoc reageert.

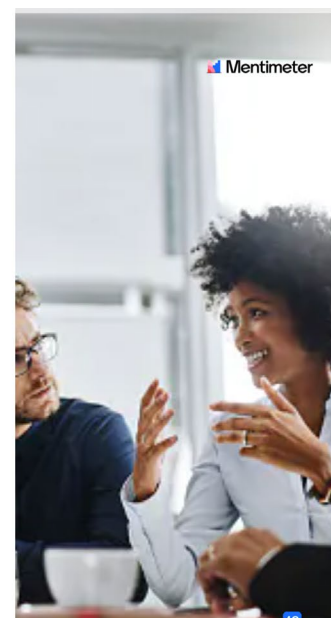
Spanningsveld

Corstin Dieterich (docent Social Work) deelt plenair diverse gedachten over professionele autonomie vanuit de theorie. ‘De ruimte van professionals om autonoom te handelen is het best te typeren als: de vrijheid om de richting van hun handelen in vaak complexe situaties te bepalen.’ Daarbij moet je als sociaal werker wel het gevoel te hebben dat het jónú beroepscode is. Soms voelt het dus alsof de beroepscode niet van de professional zelf is en dan kunnen we niet “om het standaardwerk Street - Level Bureaucracy van Michael Lipsky heen. Waarschijnlijk de grondlegger van het begrip discretionaire ruimte en macht. Het gaat hierbij om de ruimte die je als professioneel hebt om een afweging te maken. Het gaat ook om de bevoegdheid die je hebt, wat je ermee doet én welke invloed dat heeft op het leven van een persoon. In de praktijk zit er vaak een enorm spanningsveld tussen jouw rol als professionele vriend en je rol als het gezicht van de uitvoerder van overheidsbeleid.”

Wat ga je jouw collega's vertellen over de opbrengsten van dit Kenniscafé?

Press S to show image

Kritische reflectie

Hoe ga je nu om met dit spanningsveld? “Dat hangt samen met hoe je naar de werkelijkheid kijkt.”, vertelt Dieterich. “Het idee heerst dat met meer ruimte er meer mogelijk is. De (relationele) professional is niet onafhankelijk van zijn omgeving. Hoe begrijp je jezelf als professional? Je hebt bepaalde vermogens nodig om de juiste keuzes te maken. De relatie tot de bureaucratische omgeving is hiervoor relevant. Je kunt jezelf als individu tegenover de bureaucratie zien; of in het andere uiterste jezelf als onderdeel van die bureaucratie zien. Dit alles helpt om jezelf beter te leren begrijpen. Relationele vermogens kun je ontwikkelen door kritische reflectie. Wat houd je tegen om kritisch naar jezelf te krijgen? Diverse elementen bemoeilijken dit: empathisch zijn, je eigen normen en waarden buiten de deur houden en reflectie wordt doorgaans niet aangemoedigd. Wees bewust van de invloed die je hebt en als iemand met macht. Ook richting organisatie. Voorkom dat je ‘ondergronds’ gaat en stiekem gebruik gaat maken van je discretionaire ruimte.”

Het gevecht aangaan

In een van de groepjes herkent Dennis Bouwer (specialist Geestelijke Gezondheidszorg) als geen ander de worsteling van het thema van vanmiddag. “De praktijk is te weerbarstig om verandering te kunnen brengen. Sterker nog, ik ben ervan overtuigd dat het, ondanks mooie woorden en presentaties, niet meer lukt. Inmiddels zijn we aanbeland bij hoe je nog voor je autonomie moet vechten. Als sociaal werker zou je tijdens je opleiding moeten leren hoe je dat gevecht aangaat. Dat gebeurt niet meer.” Richard de Brabander (lector bij Hogeschool Inholland) geeft aan dat het gevecht wel meer aandacht krijgt. “In onze uitvoering maken we het beleid. Tegenwoordig, nu ook, voeren we gesprekken die we tien jaar geleden niet voerden. De overheid ziet ook steeds meer in dat de zorg vaak inefficiënt is. Je kunt wel het gevecht aangaan tégen iets, maar misschien moet je het gevecht aangaan vóór iets.”

Yilmaz herkent zich helemaal niet in het verhaal van Dieterich. “Ik voel me juist geen vertegenwoordiger van de bureaucratie. In de praktijk mis ik de gelijkheid van de maatschappelijk werker aan die van bijvoorbeeld een arts. Een mens is meer dan alleen ‘een pilletje erin en hup je kunt verder’.” De Brabander is van mening dat je als sociaal professional zeker verder komt als je jezelf ziet als iemand met macht. “Het zit hem vooral in het afwijken van een organisatiecultuur, een stille vorm van verzet. Niet iedere sociaal werker is overigens even gedreven. Helemaal zonder regels kun je niet, want ze beschermen de cliënten ook tegen de macht van de overheid en sociaal werkers. Het probleem zijn de procedures en protocollen die ingericht zijn op het normaliseren en controleren van de uitvoering.” De deelnemers van deze deelsessie zijn het erover eens: het blijft een ingewikkeld onderwerp. De bedoeling van wet- en regelgeving is dat je kaders hebt. De een houdt zich strikt aan die regels, een ander gaat daar soepeler mee om. Maar als professional moet je je professionele macht kunnen gebruiken om af te wijken van procedures en protocollen én dat kunnen verantwoorden als dat nodig is.

Opbrengsten

In het afsluitende plenaire deel komen de opbrengsten van alle deelsessies aan bod. Een greep uit de handvatten die genoemd zijn:

“Zoek bondgenoten! Om het vechten te beperken is het belangrijk om samen te werken aan een goede gemeenschappelijke basis”

“Kennis is macht, hoe meer je weet, hoe beter je kunt handelen”

“Het is belangrijk om bijvoorbeeld casussen te delen. Een gezamenlijke visie in het belang van de cliënt is helpend in het vinden van discretionaire ruimte”

“Het is als sociaal werker belangrijk om een eigen identiteit te ontwikkelen”

De vier studenten die het kenniscafé organiseerden, kijken terug op een inspirerende bijeenkomst. Een bijeenkomst vol handvatten voor organisaties, professionals, studenten, onderzoekers, docenten en anderen die zoeken hoe ze ‘het goede’ te kunnen (blijven) doen in hun werk.

In een verminderde bureaucratie, oftewel minder registraties, minder verantwoording hoeven af te leggen, minder (interne/externe) regels.

samenwerking in het registreren vanuit de organisaties naar gemeente

kennis verbreden zodat indicaties gericht(er) ingevuld kunnen worden

meer zeggenschap in het beheer van budgetten

Brede kennis geeft meer invloed op budgettering

ook ruimte (locatie) en middelen zijn van belang in welke mate je ruimte ervaart in je werk

Wij als JZW zien onze pupillen 1x in de 3 maanden. Veel te weinig om een band op te bouwen en vertrouwen te winnen

In de wijze waarop ik zelf tegen procedures en regels aankijk.

Buiten de regels om werken...

soms gewoon doen wat nodig is, niet altijd alles afstemmen/cc-en met de hele wereld

wel proberen om zaken die onrechtvaardig zijn kenbaar te maken aan managers / beleidsmakers / gemeente, anders verandert er uiteindelijk niets

kijk ook of je samenwerking kunt zoeken met cliëntenorganisaties, cliëntenraad e.d.

met elkaar in gesprek gaan

goede voorzieningen zoeken

Niet in bovenstaande opties, maar in

Denk jij dat het anders kan en zo ja, waar zou voor jou die

Heb jij na de inbreng van de andere deelnemers en de bijdrage van Corstin het idee dat jij jouw discretionaire ruimte anders kunt gebruiken? Zo ja, op welke wijze? Zo nee, waar zit voor jouw de belemmering om jouw discretionaire ruimte te pakken?

Het kenniscafé is een initiatief van de Werkplaats Sociaal Domein Zuid-Holland Zuid en is onder andere bedoeld om (acute) vraagstukken van bewoners te bespreken en – indien mogelijk – op te lossen. Daarnaast gaan (buurt)bewoners, onderzoekers, studenten, docenten en professionals met elkaar in gesprek over actuele thema's. Vanwege de coronapandemie gebeurt dit vooralsnog op afstand.